

Ministerul Educației

art Klett

Cleopatra Mihăilescu
Tudora Pițilă

4

Történelem

IV. osztály

1. Tanulási egység Múltunk és jelenünk, mely körülvesz	9
<i>(1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)</i>	
1. Mi a történelem?	10
2. A történelmi idő és a földrajzi környezet	12
3. A család. A családfa	14
4. Helyi és nemzeti közösség. Kisebbségi közösségek Románia területén	18
5. Gyermekkor régen és ma	22
6. Egykori és mai népek	24
7. Világunk felfedezése – az utazók öröksége	28
Ismétlés	32
Híres felfedezők és utazók (Projekt)	34
Értékelés	35
Javító/fejlesztő tevékenységek	36
2. Tanulási egység Történelmi korszakok. Események, személyiségek, történelmi helyszínek (I).	
Ókor és középkor	37
<i>(1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)</i>	
1. Görögök – Európa első civilizációja	38
2. Dákok és rómaiak, a román nép ősei	42
3. A középkori román államok megalapítói. Gyalu. Dragoș. Basarab	46
4. Havasalföld legendás személyiségei. Mircea cel Bătrân (1386 – 1418).	50
5. Vlad Țepeș (1448, 1456 – 1462, 1476).	54
6. Ștefan cel Mare (1457 – 1504).	56
7. Hunyadi János (1441 – 1456)	60
8. Mihai Viteazul (1593 – 1601).	64
9. Erdély – többnemzetiségű terület. Falu és város a középkorban. A kisebbségek jelentős személyiségei	68
Ismétlés	72
Szeretek történelmet tanulni! Ismétlő didaktikai játékok.	74
Értékelés	76
Kutatás	78

1. A tanulmányozott történelmi események elhelyezése térben és időben
1.1. A családi- és történelmi események időrendbe helyezése
1.2. A történelmi események térbeli elhelyezése
1.3. Az emberi érdeklődés időhöz és térhez való viszonyulásának felismerése
2. A releváns történelmi források tanulmányozása, a múlt és a jelen tényeinek és eseményeinek megértése érdekében
2.1. Történelmi források azonosítása különböző eszközök használata révén, beleértve az infokommunikációs technológiákat is
2.2. Egyszerű forráselemzési eljárások alkalmazása a múlt megismeréséhez szükséges információk azonosítására
2.3. Az ok-okozati összefüggések felismerése, és azon tényezők azonosítása, amelyek változásokhoz vezethettek egy adott periódusban

3. Tanulási egység Történelmi korszakok. Történelmi események, személyiségek és helyszínek (II).

Újkor és jelenkor 79

(1.2, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)

1. Alexandru Ioan Cuza és a román fejedelemségek egyesülése (1859)	80
2. A függetlenség kivívása (1877 – 1878)	
I. Károly uralkodása idejében	84
3. Az első világháború hősei (1914 – 1918)	88
4. Ferdinánd király és a nagy egyesülés	92
5. Románia az ezredfordulón	96
Ismétlés	100
Szeretek történelmet tanulni! Ismétlő didaktikai játékok. . .	102
Értékelés	103
Javító/fejlesztő tevékenységek	104

4. Tanulási egység Kultúra és örökség . . 105

(1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)

1. A közösségek történelmi helyszínei	106
2. Egyházi épületek és alapítóik.	108
3. Történelmi műemlékek és az UNESCO világörökség listájára felkerült történelmi helyszínek	110
Ismétlés	114
Értékelés	116
Javító/fejlesztő tevékenységek	117
Év végi ismétlés	118
Év végi felmérő	122
Év végi önértékelés	124
Javító/fejlesztő tevékenységek	125
Szójegyzék	126
Ajánlott olvasmányok.	128

3. Történelmi fogalmak használata különféle kommunikációs helyzetekben
- 3.1. Történelmi kifejezések felismerése bizonyos hozzáférhető forrásokban
- 3.2. A hozzáférhető történelmi kifejezések helyes használata szóbeli és írásbeli kommunikációban
4. Pozitív kép kialakítása önmagunkról és a többiekéről
- 4.1. Egyes múltbéli és mai események jelentőségének meghatározása
- 4.2. Önmagunk és mások, különböző személyek és csoportok közötti hasonlóságok és különbségek felismerése
- 4.3. Kommunikációt igénylő helyzetekben nyílt hozzáállás megnyilvánulása

1. Tanulási egység

Múltunk és jelenünk, mely körülvesz

Mit fedezünk fel együtt?

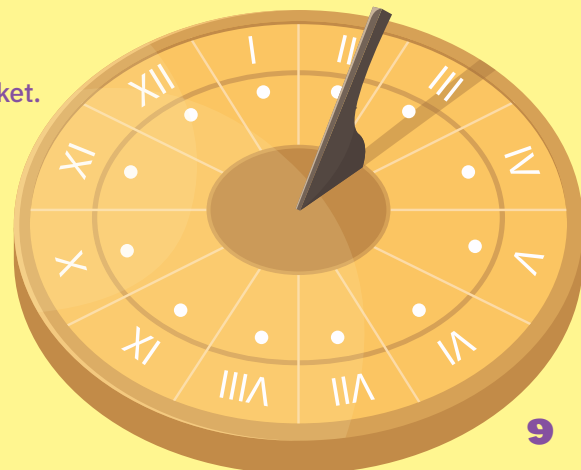
- Mi a történelem?
- Hogyan mérik a történelmi időt?
- Mi a család?
- Mi a helyi és a nemzeti közösség?
- Mit jelent a kisebbségek közössége?
- Milyen volt a gyermekkor a múltban és milyen napjainkban?
- Hogyan ismerték meg a világot az utazók révén?

Mire leszünk képesek?

- meghatározni a történelmet, mint tudományt;
- megnevezni és osztályozni a történelmi forrásokat;
- megmagyarázni a történelem tanulmányozásának fontosságát;
- egy adott korban elhelyezni egy történelmi eseményt (évszázad, évezred);
- saját életünk eseményeit időrendbe helyezni;
- elkészíteni Osztályunk naplóját;
- megmagyarázni a család szerepét és múltjának jelentőségét saját életünkben;
- elkészíteni egy családfát;
- megmagyarázni, miként alakultak ki és hogyan fejlődtek a közösségek;
- összegyűjteni az akár történelmi forrásként is hasznosítható anyagokat;
- elhelyezni a térképen a történelmi események helyszínét;
- az eseményeket történelmük körülményeihez viszonyítani;
- tetteik bizonyítékai alapján jellemezni a történelmi személyiségeket.

Milyen történelmi kifejezéseket tanulunk meg?

történelmi forrás, régész, történelmi kor, történelmi időpont
közösség, kisebbség

Történelmi album

1. ábra Régészeti ásatás

2. ábra A talált tárgyat restauráló és korát meghatározó régész

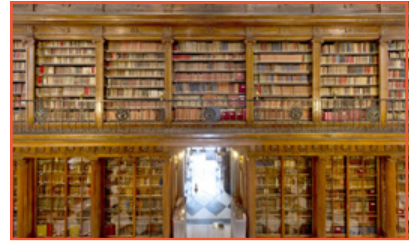
3. ábra. Románia - Nemzeti Történelmi Múzeum (Bukarest)

4. ábra. Látogatás egy történelmi múzeumba

5. ábra Kiállított tárgyak a múzeumban

6. ábra Könyvtár, ahol a régi kéziratokat őrzik

Tudjuk

- Az emberek mindig is szerették volna ismerni családjuk, nemzetük múltját.
- Őseik nyomait, információkat kerestek, melyeket értelmeztek és másokkal is megismertettek.

Tudni szeretnénk

- Mit tanulmányoz a történelem, mint tudomány?
- Hogyan nevezik a történelmet kutató embereket?
- Milyen támpontokat nyújtanak az információk, melyek alapján felidézhetjük a múltat?

Felfedezzük

- Figyeljétek meg a **Történelmi album** képeit, és nevezzétek meg az 1. és 2. ábrán bemutatott tevékenységeket!
- Nevezzétek meg a helyeket, ahol az 5. és 6. ábrán bemutatott tárgyakat őrzik!
- Soroljatok fel más tárgyakat is, melyeket kiállíthatnak egy múzeumban (3. ábra)!

Megjegyezzük

Mi a történelem?

A **történelem** az a tudomány, mely az emberi társadalom fejlődését tanulmányozza a kezdetektől napjainkig. A történelem bemutatja számunkra, miként éltek az emberek az idők folyamán, hogyan készítettek eszközöket, fegyvereket, lakóhelyet. A történelem mesél az emberek foglalkozásairól, arról, miként szervezték életüket és közösségeiket, legfontosabb tetteikről, legkiválóbb vezetőikről. Azokat a tudósokat, akik ezeket tanulmányozzák és róluk írnak **történészeknek** nevezzük.

Történelmi forrás

„A történelem egy nemzet legfontosabb könyve. Ebben láthatja múltját, jelenét és jövőjét.“

Nicolae Bălcescu (1819 – 1852),
román történész

Megjegyezzük

Hogyan tanulmányozzák a történelmet?

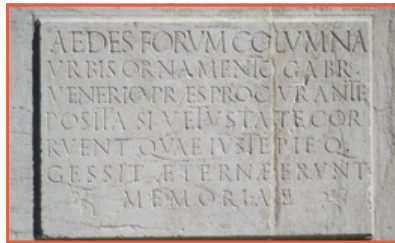
A történelem feltárását bizonyítékok vagy történelmi források alapján végzik.

A történelmi forrásoknak két típusát különböztetjük meg: írott források, ezek közé soroljuk az okmányokat, térképeket (7. ábra), feliratokat (8. ábra) és pénzérméket (9. ábra), és íratlan források, ide tartoznak a fegyverek, díszek és különböző anyagokból készült tárgyak, mint pl. a kerámiaedények (10. ábra).

A történelmi forrásokat régészek tárják fel, akik a régészeti ásatások után laboratóriumokban elemzik azokat (1. és 2. ábra), majd a történészek számára jelentős információkkal szolgálnak. A felfedezett leletek közül számos tárgyat múzeumokban (4. ábra), könyvtárakban (6. ábra) és levéltárakban őriznek.

7. ábra Régi térkép

8. ábra Kőbe vésett felirat

9. ábra Régi pénzérmék

Alkalmazzuk

1. Adjatok példákat történelmi forrásokra, melyeket már láttatok:

- egy múzeumban;
- egy kastélyban

Csoportosítsátok típusuk szerint (írott vagy íratlan)!

2. Magyarázzátok meg a történelem tanulmányozásának fontosságát! Induljatok ki az alábbi kijelentésből!

„A történelem minden dolog tanítója, mert nem csak szavakkal, de példákkal is igazolja, amit tanít.“

Samuil Micu (1745 – 1806), történész

3. Csoportmunka

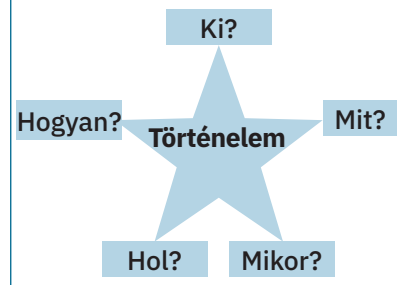
- Készítsetek az osztályban egy kisebb kiállítást régi, már bevont (amelyeket már nem használnak) pénzérmékből és bankjegyekből!

- Jegyezzétek fel egy cédulára mindegyik kiállított tárgy alá az időszakot, amikor használatban volt!

10. ábra Kerámiaedények

Kérdések csillaga

Megtanultuk

- A történelem az a tudomány, mely az emberiség múltjának tanulmányozásával foglalkozik.

- A történészek a megtörtént eseményeket írott vagy íratlan történelmi források alapján rekonstruálják.

Portfólió

Gyűjtsetek olyan múzeumi kiadványokat, szóróanyagokat, amelyeken történelmi források láthatók!

Történelmi album

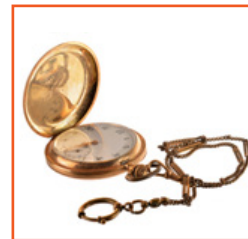
1. ábra Napóra

2. ábra Vízóra

3. ábra
Homokóra

4. ábra Toronyóra

5. óra Mechanikus óra

Tudjuk

- Az időt másodpercekben, percekben, órákban, napokban, hetekben, hónapokban, években, évtizedekben, évszázadokban és évezredekben mérjük.
- Földünk egy térségének környezetét a természeti feltételek összessége jelenti (éghajlat, domborzat, víz, talaj stb.), ahol az élőlények és dolgok fejlődnek.

Tudni szeretnénk

- Hogyan mérik a történelmi időt?
- Miként befolyásolja a földrajzi környezet az emberek életét?
- Hogyan változott az emberiség a történelmi korok folyamán?

Történelmi forrás

„Egy nép életét gyakran meghatározza [...] a földrajzi tér, melyben fejlődnie kellett.“

Nicolae Iorga (1871 – 1940),
történész

Felfedezzük

- Figyeljétek meg az 1. – 5. ábrákat, melyek az időmérés eszközeinek rövid „történetét” ábrázolják!
- Beszéljétek meg, miként használták mindegyik eszközt és mennyire lehetnek pontosak!
- Keressetek enciklopédiákban vagy az interneten egyéb, az idő mérésére vonatkozó adatokat!
- Figyeljétek meg a 13. oldalon a 7. – 9. ábrákat, és beszéljétek meg, hogy mennyire befolyásolja az emberek életét a földrajzi környezet, különösen az élőhelyük éghajlata!

Megjegyezzük

A múlt tanulmányozásához két fontos támpontot ismernünk kell: **az időt**, amikor megtörtént egy bizonyos esemény, illetve **a helyet**, ahol lejátszódott.

Minden történelmi esemény egy **történelmi időpont**ban játszódott le. Ezeknek az események az időrendi sorrendje a **kronológia**.

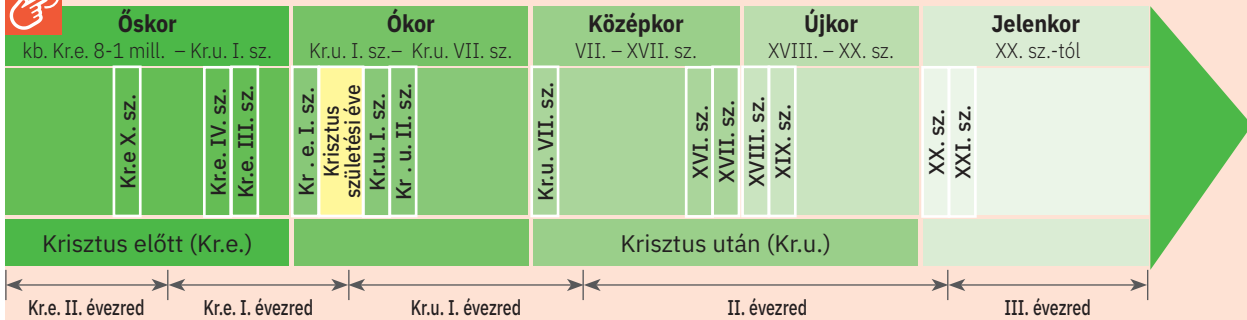
A történelemben az időt két nagy időszakra osztották, melyeket **koroknak** nevezünk, Krisztus születéséhez viszonyítva az eseményeket: Krisztus előtti (Kr.e) és Krisztus utáni (Kr.u.) időszámításra. A történelmi események helymegjelölése **térképek** segítségével történik.

Az események pontosabb besorolása érdekében a történészek a történelmi időt **történelmi korszakokra** osztották, bizonyos jellemző tulajdonságokkal rendelkező hosszú időszakokra.

Megjegyezzük

Ezek a jellemzők alapján az időt öt nagy történelmi korszakra osztották: őskor, ókor, középkor, újkor és jelenkor (6. ábra).

Az embernek évmilliókra volt szüksége, hogy a két nagy kor határát fejlődésében elérje. Kezdetben az emberek hordákba, nemzetségekbe, törzsekbe szerveződve éltek, a természet nyújtotta táplálékot fogyasztották, és barlangokban, erdőkben kerestek menedéket. A tűz felfedezését követően sikerült elkészíteniük az első bronz- majd később vasszerszámokat és fegyvereket, ezután megépítették az első kunyhóikat.

6. ábra A történelmi idő felosztása korszakokra

Az emberek életét a múltban és napjainkban is befolyásolja a földrajzi környezet, ahol élnek, különösen annak éghajlata. Folyamatosan alkalmazkodniuk kellett a természeti feltételekhez, foglalkozásuk és háztartásaik a domborzat, az éghajlat és a rendelkezésre álló vízkészletek stb. függvényében alakultak (7. – 9. ábra).

7. ábra Dombvidéki lakóhely

8. ábra Sarkvidéki lakóhely

9. ábra Sivatagi lakóhely

Alkalmazzuk

Csoportmunka

- Készítsetek **Osztálynaplót**, melybe jegyezzétek le, időrendi sorrendben, közösségetek legfontosabb eseményeit!
- Készítsetek vagy gyűjtsetek az eseményekről látványos fotókat (saját gyűjteményetekből és a szülők engedélyével), megfigyelési lapokat, jegyezzétek le következtetéseiteket, hangulatotokat, majd egészítsétek ki a lejegyzett információkat a tevékenységet bizonyító oklevelekkel is!

Megtanultuk

- Egy történelmi esemény egy bizonyos időben és földrajzi térben zajlik.
- A történelmi időt a történelmi korszakok sajátos jellegzetességei alapján osztották fel.
- Az ember élete és otthonául szolgáló földrajzi környezete között szoros kapcsolat alakult ki.

Tudjuk

- A család a legelső csoport melynek tagjává válunk.
- A családot nagyszülők, szülők és gyermekek alkotják.
- A családban közösek az érdekek és az elfoglaltságok, alapja a megértés, a segítségnyújtás és a szeretet.

Tudni szeretnénk

- Melyek egy család életének legfontosabb eseményei?
- Milyen iratok tanúsítják ezeket az eseményeket?

1. ábra Különböző nemzedékek a családban

Felfedezzük

Figyeljétek meg a fenti képen ábrázolt családot!

- Hány nemzedéket ábrázol?
- Hány tagja van mindegyik nemzedéknek?
- Milyen kapcsolatok vannak a családtagok között? Miért?

A családról

1. cikk A család alapja a felek közötti szabad akaratból kötött házasság.

2 cikk. A családon belüli kapcsolatok alapja a felek közötti kölcsönös barátság és ragaszkodás, akik egymás számára erkölcsi és anyagi támogatást kell nyújtsanak.

A családi törvénykönyv

Megjegyezzük

Mi a család?

A család egy csoport, melynek tagjait házassági és rokoni kapcsolat fűzi egymáshoz.

Ez a szervezési forma már a legősibb időktől fogva létezik. Mindegyik családnak van otthona, családi gazdasága/háztartása (2. ábra), ahol a családtagok mindennapi tevékenysége folyik, jelentős események, ünnepségek zajlanak.

2. ábra Egy család otthona

Milyen események alkalmával gyűlnek össze a családtagok?

Egy család életének jelentős eseményei közé sorolhatjuk: a születést, egy gyermek megkeresztelését (3. ábra), a házasságkötést, évfordulók, születésnapok ünneplését (4. ábra), diplomosztót, azaz tanulmányok befejezését (5. ábra), a költözést. Mindezeket különböző iratok formájában is lejegyzik, mint: a születési bizonyítvány (születési anyakönyvi kivonat), és a házassági anyakönyvi kivonat, tanulmányi oklevél, tulajdoni lap stb.

Megjegyezzük

▶ Mindezen eseményeken részt vehetnek a **szűk család** tagjai – a férj, feleség, és a gyermekek, vagy a **tágabb család** tagjai is, amelyhez más rokonok is tartoznak: nagyszülők, nagybácsik, nagynénik, unokatestvérek stb. Néha a szűk család **egyszülős**, a család életében bekövetkezett bizonyos szomorú események miatt, mint pl. a válás vagy az egyik szülő elhalálása. Ilyenkor a szűk családot egy szülő és a kiskorú gyermekek alkotják.

Az idősebb családtagok sokszor információkat nyújtanak és mesélnek az utódoknak saját elődeik életének legfontosabb eseményeiről.

Ezek közül számos esemény a család létezését bizonyítja. A fiatalabbak ezekről legtöbbször a fennmaradt fényképek, levelek, naplók, jegyzetek, iratok, emlékiratok stb. formájában értesülnek.

Az ifjúság feladata a családi dokumentumok és emléktárgyak megőrzése. Ők majd a következő nemzedékek örökségét gyarapítják saját kiemelkedő tetteikkel.

3. ábra Egy új családtag megkeresztelése

4. ábra Fontos pillanatok egy család életében (évforduló, születésnap)

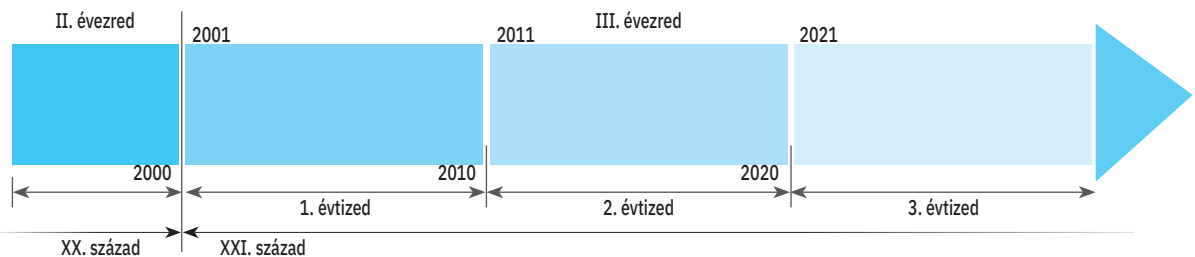

5. ábra Diplomaosztó

Alkalmazzuk

1. Nevezd meg azokat az okmányokat, melyek szerintetek fontosak a családok számára! Indokoljátok választásotokat!

2. Az alábbihoz hasonlóan rögzítsétek egy időszakon az utóbbi évtized legfontosabb eseményeit családok életében! Jelöljétek be ugyanarra az időszakra saját születési dátumotokat is!

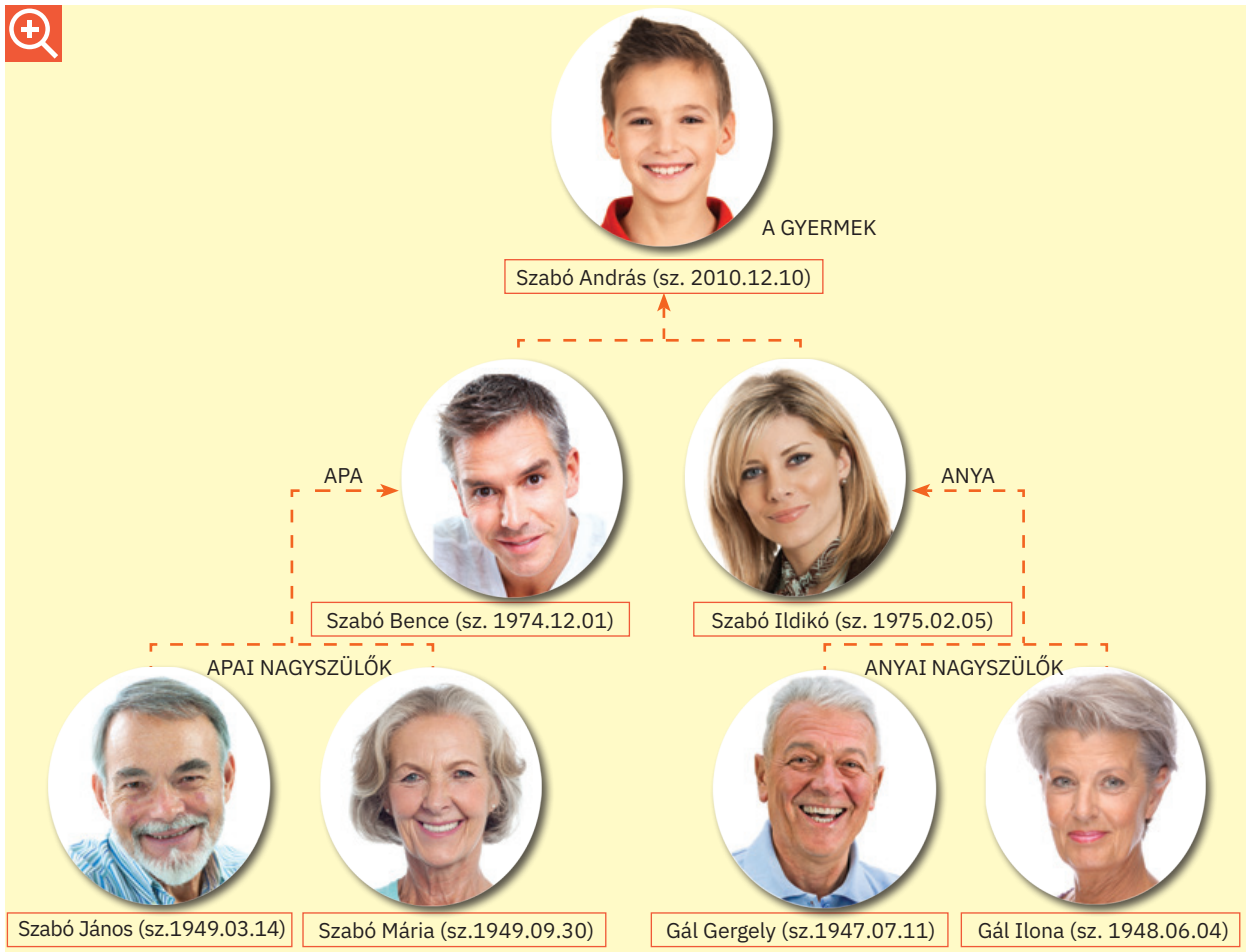
• Mutassátok be ezeket az eseményeket időrendi sorrendben osztálytársaitoknak is, használjátok a következő kifejezéseket: előbb; után; ugyanakkor/ugyanabban az időben; azután; végül!

3. Adj példát olyan saját megvalósításokra, melyeket a későbbiekben dokumentumok igazolnak majd!

Tudtad, hogy ...

... a család az egyik legállandóbb elem a történelem folyamán, ami ősidőktől fogva fennmaradt?
... a szülők és gyermekek közötti szoros kapcsolat már az őskorban is létezett?

- Figyeljétek meg András **családfáját!**
- Készítsétek el saját családfátokat!
- Miután elkészült, állítsátok ki az osztályban, és mutassátok be sorban mindegyik családtagot!

Történelmi forrás

„Jászvásáron születtem az 1817-es esztendőben, szeptember hónap hatodik napján. Édesapám, Ilie Kogálniceanu, országbíró volt, anyám, az ő felesége, Catinca, született Staviľă, besszarábiai román család tagja; apám és anyám részéről is moldovai román ősökkel büszkélkedhetek [...]“
 Mihail Kogálniceanu (1817 – 1891),
 történész és politikus

6. ábra XX. század eleji család

- Milyen információkkal szolgál a fenti szöveg?
- A szerző szerint melyik a család legfontosabb tulajdonsága?
- Milyen érzéseket táplál a szerző a családjára iránt?
- Érdeklődjétek a család legidősebb tagjaitól elődeik felől!
- Jegyezzétek le egy adatlapra nevüket, születési helyüket és idejüket, foglalkozásukat, egy történelmi eseményt, melyen részt vettek!

A családi napló

- Készítsetek egy naplót, melybe jegyezzétek be a fontos eseményeket, melyen családtagjaitok részt vesznek (időpont, hely, jelentőség)!
- Csatoljatok a bejegyzésekhez az eseményeket igazoló dokumentumokat, mint pl.: iratok másolatai; meghívók; fényképek stb. Kérjétek szüleitek segítségét!

Alkalmazzuk

- Olvassátok el az alábbi idézetet!
„Nem tudom, más hogy van vele, de én, ha visszagondolok szülőföldemre, a humulești-i szülőházra, a kürtő oszlopára, melyre anyám fonalat kötött a végén „kandúrkával”, hogy a macskák szakadtak meg, úgy játszottak vele, a tűzhely agyaggal tapasztott párkányára, melyben megfogóztam, amikor tipegni tanulgattam, a sütőkemencére, ahova elbújtam, ha mi fiúk hunyócskát játszottunk, meg más játékokra és játékszerekre, tele pajkossággal és gyermeki bűbájjal, – ha mindezekre visszagondolok, mintha most is ugrándoznék a szívem örömeiben. De szép is volt akkor, Istenem! Mert szüleim, öcséim, húgaim mind egészségesek voltak, házunkból nem hiányzott, ami kellett [...].
S én vidám voltam, mint a napfényes idő, szeleburdi és gyermekes, mint a szél, ha ide-oda nyargal.“

Ion Creangă, *Gyermekkorom emlékei*
(fordítás: R. Berde Mária, Kiss Jenő)

- Egészítsétek ki az alábbi **mezőket** a megfelelő információkkal!

Határozzátok meg, milyen családtagjairól beszél az író a részletben!

Rajzoljatok le egy részletet az író szülői házának belsejéből!

Soroljatok fel két érzést, ami kitűnik a szövegből!

Válasszátok ki az adott szövegből az író által említett játékok megnevezését!

Csoportmunka

- Szervezzetek kiállítást családjaitok régi tárgyaiból!
- Mutassátok be a tárgyakat, meghatározva korukat, származási helyüket és felhasználási módjukat!

Megtanultuk

- A család a legfontosabb csoport, melynek tagjai vagyunk, alapját a rokoni kapcsolatok jelentik.
- Egy család történetét különböző iratokból olvashatjuk ki.

Portfólió

Válogassatok olvasmányaitokból olyan szövegrészeket, melyekben a családi élet eseményeit és történéseit mutatják be!

Szerepjáték

- Képzeljétek el, hogy riporterek vagytok, és tudósítást kell készítenetek egy eseményről, ahol családotokkal együtt vesztek részt!
- Adjátok elő a történetet, és fogalmazzátok meg véleményeteket az esemény fontosságáról!

7. ábra „Ion Creangă“ emlékház, Humulești

8. ábra Creangă gyermekkori házának belseje

Történelmi album

1. ábra Városi épület

2. ábra Falusi népszokások

3. ábra Falusi ház

4. ábra Városra jellemző kikapcsolódási forma

Tudjuk

- Minden, ami otthonunkban körbevesz, a helyi környezetet jelenti. Számos jellemzője van.
- Egy közösség tagjai között baráti, kölcsönös segítségnyújtási kapcsolat van.

Tudni szeretnénk

- Mit jelent a közösség?
- Mit jelent a nemzeti közösség?
- Mit nevezünk kisebbségnek?
- Hogyan írják egy közösség történelmét?
- Milyen fontossága van a közösségnek az egyén életében?

Történelmi forrás

„Az ember, a nemzetnél előbb mindig a családját szerette, a világ előtt pedig a nemzetét, és azt a földdarabot, legyen az nagy vagy kicsi, ahol a szülei éltek, és ahová temették őket, ahol ő született és gyermekkorának édes éveit töltötte [...], ahol először érezte a boldogságot és a fájdalmat.“

Mihail Kogălniceanu

Felfedezzük

Figyeljétek meg a fenti képeket!

- Nevezzétek meg a településtípust, ahol az 1. és 3. ábrán látható épületek vannak!
- Hasonlítsátok össze a kétféle épületet, és fogalmazzátok meg a köztük lévő hasonlóságokat és különbségeket!
- Beszéljétek meg, hogyan töltik az emberek szabadidejüket falvakon és a városokban (2. és 4. ábra)!

Megjegyezzük

Mi a közösség?

Az az embercsoport, melynek közös érdekei, értékei és életszemlélete van, egy **közösséget** alkot. Egy település lakói között általában barátsági, kölcsönös segítségnyújtási és együttműködési kapcsolat van, ők a **helyi közösséget** alkotják.

Egy adott ország területén található összes közösség jelenti a **nemzeti közösséget**.

Mit értünk kisebbségek alatt?

Hazánk területén a többségi nemzetet a románok alkotják. Mellettük, békés egyetértésben, élnek még kisebb vagy nagyobb, azonos nemzetiséghez tartozó csoportok, akik más nyelvet beszélnek, mint a hivatalos nyelv. Ezek a nemzeti kisebbségek, akiknek saját szokásaik és hagyományaik vannak.

Megjegyezzük

Ezek a csoportok alkotják a **nemzeti kisebbségeket**. Ide tartoznak a magyarok, németek, szerbek, ukránok, törökök, tatárok, romák stb.

Hazánk egyes területein a nemzeti kisebbségek nagy számban élnek és többséget alkotnak, bizonyos történelmi események következtében. Ilyen volt a németek vagy szászok helyzete Erdély déli részén (5. ábra), és ilyen most a magyaroké Erdély keleti és középső részén (8. ábra).

5. ábra Szász ház

6. ábra Hagyományos falusi foglalkozás

7. ábra Máramarosi esküvői népszokás

8. ábra Magyar néptánc

Hogyan alakultak ki és fejlődtek a közösségek?

Egy családhoz hasonlóan minden közösségnek megvan a saját történelme, múltja pedig része az ország történelmének. A települések megjelenését és fejlődését földrajzi (domborzat, éghajlat, vizek, talaj stb.), és történelmi (kereskedelmi utak, kapcsolatok más közösségekkel, esetleges támadások veszélye és egyéb) tényezők befolyásolták.

Az emberek lakóhelyeket, templomokat, iskolákat építettek, foglalkozásaik (6. ábra) pedig a térség természeti tényezőihez alkalmazkodtak.

A falvak lassabban változtak, az ősöktől örökölt szokásaikat és hagyományait megőrizték és továbbadták (7. ábra). Egyes települések gyors fejlődésen mentek keresztül és városokká váltak. Itt az emberek látványos épületeket emeltek, új közlekedési útvonalakat létesítettek és foglalkozásaik az új körülményekhez alkalmazkodtak.

Hogyan írják egy közösség történelmét?

Olykor a közösség egyes tagjai kiemelkedtek a helyi közösségből és jelentős mértékben hozzájárultak településük és hazájuk fejlődéséhez.

Közülük egyesek részletes munkákban foglalkoztak a település alapításával, fejlődésével, a település nevének eredetével, a helyi emberekkel és cselekedeteikkel. Az ilyen írott munkákat **monográfiáknak** nevezzük.

A települések múltjával és fejlődésével kapcsolatos fontos nyomokra az adott település múzeumaiban, templomaiban vagy kolostoraiban, műemlékeiben, emlékházaiban bukkanhatunk.

Alkalmazzuk

1. Gyűjtsetek fényképeket, kiadványokat, szórólapokat településekről! Ezután készítsétek el szülőhelyetek albumát, rendezzétek időrendi sorrendbe a fényképeket!

Minden fénykép alá odaírhatjátok:

- a készítés helyszínét;
- a fényképkészítés évét;
- a hely jelentős történelmi eseményeit;
- személyes megjegyzéseket.

Állítsátok ki az albumot az osztályban vagy a folyosón, hogy a többi diák is láthassa!

2. Figyeljétek meg a következő képeket!

9. ábra A bukaresti Victoria sugárút a XX. század elején

10. ábra A Victoria sugárút napjainkban

• Mutassátok be a két képet, figyelembe véve:

- az épületek és utcák kinézetét;
- egyes épületek rendeltetését;
- a környék közlekedését;
- a közlekedési eszközöket stb.

Hasonlítsátok össze a két képen megörökített állapotot, egészítsd ki a következő táblázatot!

Victoria sugárút	
a múltban	napjainkban
...	...

Saját településem. Megfigyelési adatlap

3. Szervezzétek az osztállyal közösen látogatásokat saját településetek jelentősebb épületeihez, mint például: múzeumok, emlékházak, műemlékek stb.

- Beszéljétek meg, milyen időszakban épültek, és milyen fontos szerepük van közösségetek életében!
- Töltsétek ki a településekről egy megfigyelési adatlapot, az alábbihoz hasonlóan!

A település neve: ...

A térség/régió ahol található: ...

A régió jellemzői: ...

Szomszédos települések: ...

Műemlékek: ...

Látnivalók (kulturális, turisztikai, gazdasági): ...

A lakosság foglalkozása: ...

Jelentős események: ...

Csoportmunka

- Alakítsatok ki öt-hatfős csoportokat, és készítsetek jegyzeteket lakóhelyetek térségének sajátos ünnepeiről és hagyományairól!
- Vegyetek részt egy helyi ünnepségen! Készítsetek egy **naplójegyzetet**, mely tartalmazza a következő információkat: az ünnepség megnevezése; megtartásának időpontja; az ünnepség jelentősége; gyakorolt hagyományok!
- Készítsetek látványos fényképeket, mellyel kiegészítitek a naplójegyzetet!

4. Figyeljétek meg Románia térképén (11. ábra) a nemzeti kisebbségek területi megoszlását! Nevezétek meg azokat a térségeket, ahol a következő kisebbségek élnek: magyarok, szerbek, törökök, lipovánok, ukránok!

11. ábra A kisebbségek megoszlása Romániában a 2011-es népszámlálás szerint

5. Olvassátok el a szöveget!

„Kedves volt pedig nekem a falunk, a szépen folydogáló kristálytisztá Ozanával, melyben mélabúsán tükröződik Németvásár vára, immár annyi évszázad óta. Kedvesek édesapám, anyám, öcsém és húgaim meg a falumbeli fiúk, gyermekkorom pajtásai, akikkel fagyos, téli napokon együtt viháncoltam szánkázás közben s a jégen, nyáron pedig – derűs ünnepségeken – együtt barangoltunk nótázva és kurjongatva az árnyas tölgyesekben és berkekben [...]. Ugyanilyen kedvesek voltak nekem a fonók, a kalákák, a táncok, a falu minden mulatsága: a legnagyobb lelkesedéssel vettem ki részemet belőlük!”

Ion Creangă, *Gyermekkorom emlékei*
(fordította: R. Berde Mária, Kiss Jenő)

- A falu életének milyen eseményeire utal az író?
- Humulești falu környezetének milyen földrajzi jellemzői bukkannak fel?
- A közösség mely tagjairól emlékezik meg az író? Vajon miért?

Tanultuk

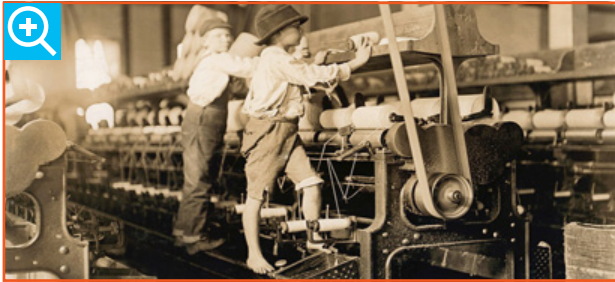
- A helyi közösség a nemzeti közösség fontos része.
- Az ország közösségéhez hozzátartoznak a kisebbségek közösségei is.
- A közösség életének alapját a megértés, a közös érdekek és közös értékek, valamint a kölcsönös segítségnyújtás jelenti.

Portfólió

- Olvassatok el egy helyi legendát!
- Írjátok ki egy jegyzetlapra a legenda legfontosabb elemeit, majd mutassátok be az osztálynak!

Tudjuk

- A gyermekkor az ember életének az a szakasza, amikor legtöbbet játszik és tanul.
- Az idők során a gyermekek szerepe, a gyermek és a családtagok közötti kapcsolat, valamint a gyermekkel szembeni viszonyulás is megváltozott.

1. ábra A gyermekek élete a múltban

Tudni szeretnénk

- Miket csináltak a gyermekek a múltban?
- Milyen játékok léteztek régen?
- Milyen a mai gyermekek élete?
- Milyen jogaik és kötelességeik vannak a mai gyermekeknek?

2. ábra A gyermekek élete napjainkban

Megtudhatom a dokumentumokból

A gyermeknek joga van:

- az élethez;
- egy névhez, állampolgársághoz, családhoz;
- egészségügyi ellátáshoz;
- rendezett élethez, a sajátos igényekkel élőknek pedig különleges gondoskodáshoz és oktatáshoz;
- a fizikai erőszak elleni védelemhez;
- az oktatáshoz, az esélyegyenlőség alapján;
- a kizsákmányolás elleni védelemhez és ahhoz, hogy ne kényszeríthessék fejlődését vagy egészségét károsító munka végzésére.

Gyermekjogi Egyezmény

Felfedezzük

- A fent látható személyek életük mely szakaszát élik?
- Mutassátok be a képen látható gyermekek tevékenységét!
- Hasonlítsátok össze a régmúlt idők gyermekeinek és a mai gyermekek elfoglaltságait! Milyen következtetéseket vonhattok le?

Megjegyezzük

Mindig fontos esemény volt egy gyermek születése egy család életében. Az újszülött az első években szülei gondoskodó figyelmének középpontjában áll. A környezetében élőkől tanul meg beszélni, gondolkodni, járni, szeretni és alkalmazkodni környezetéhez.

A nevelés hatására sikerül a gyermeknek beilleszkedni a közösségbe. Tisztelettel és szeretettel tartozik mind családjának, mind környezetének.

A múltban a gyermekek élete (1. ábra) más volt, mint a mai gyermekeké (2. ábra); a háború, betegségek, természeti csapások, éhínségek okozta nehéz idők gyakran vezettek a gyermekek halálához. Akik ezeket túléltek, gyakran kénytelenek voltak szülei mellett dolgozni betakarítás-kor és aratáskor, az állattartásban, a halászatban és vadászatban, vagy a különböző kézműves munkákban. Részt vettek közösségük eseményein. A városi gyermekek segítették szüleiket a műhelyekben, boltokban, fuvarozásban. A mesterségek nemzedékről nemzedékre szálltak.

Megjegyezzük

Régen a legtöbb írni-olvasni tudó gyermek gazdag családból származott.

A múltban a szülők készítettek játékokat gyermekeik számára, a rendelkezésre álló anyagokból, mint a bőr, vagy az agyag (3. ábra), fa stb. Idővel megjelentek a játékkészítő műhelyek, majd még később a széles választékot nyújtó játékgyárak (4. ábra).

Napjainkban minden gyermeknek egyenlő jogokat biztosítanak az oktatásban. A gyermekek idejük egy részét az oktatási intézményekben töltik: óvodában, általános vagy középiskolában. Szabadidejükben játszanak, sportolnak, olvasnak, filmeket néznek vagy interneteznek (5. ábra).

3. ábra Agyagból készült játékok

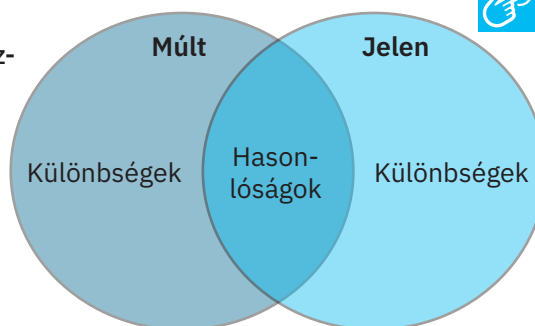
4. ábra Gyárban készített játékok

5. ábra Online tanítás

Alkalmazzuk

1. Jegyezzetek le személyes naplótokba olyan, hétköznapi tevékenységeket és fontos eseményeket, melyeken ti is részt vesztek.
2. Hasonlítsátok össze a régi és a mai gyerekek életmódját, majd a mellékelt ábra alapján töltsétek ki egy diagramot!
3. Magyarázzátok meg, miért fontos a nevelés minden gyermek életében!
4. Páros munkában készítsétek jegyzetlapot arról, hogy az utóbbi évszázadban miként fejlődtek a játékok!

Tudtad, hogy ...

... 1989-ben az Egyesült Nemzetek Közgyűlése elfogadta a Gyermekek jogi Egyezményt, mely napjaink gyermekének jogait tartalmazza?

Portfólió

- Edmondo de Amicis Szív című regényéből írjatok ki egy jegyzetlapra gyermekek életéről szóló részleteket!

Tanultuk

- Napjainkban, a múlthoz képest a gyermekek életminősége sokat javult, törvényekben szabályozott és garantált jogokat biztosítanak számukra.
- A gyermekek legfontosabb tevékenységei a játszás és a tanulás.

Dolgozz a térképen!

- Figyeljétek meg az alábbi térképet!

Tudjuk

- Az emberek a legrégebbi időktől fogva kisebb, később egyre nagyobb csoportokban éltek, hogy a megélhetéshez szükséges javakat megszerezhessék, és megvédjék magukat az ellenségtől.

Tudni szeretnénk

- Hogyan alakultak ki a népek?
- Miként fejlődtek ezek?
- Melyek a legrégebbi népek?
- Mi a kapcsolat a múltban létező és a ma élő népek között?

Felfedezzük

1. Figyeljétek meg az 1. ábra térképét, és nevezétek meg Európa régmúlt időkben élt népeit, majd a ma élőket is!
2. Történelmi atlaszt használva hasonlítsátok össze a régen élt népek lakóterületeit a mai népek által elfoglalt területekkel!
3. Jegyezzétek le a 25. oldalon található táblázathoz hasonló formában a fentebb kért információkat!

A terület földrajzi helyzete	Az ősi népek	Jelenlegi népek
Európa nyugati része, Franciaország (mai) területe	gallok	franciák
...	...	...

Megjegyezzük

- ▶ Az emberiség távoli múltjában az emberek családokba szerveződtek. Több család együtt birtokolt egy területet, mely biztosította számukra a szükséges táplálékot és menedéket. Így született meg egy olyan közösség, mely egy adott időben nemcsak, hogy ugyanott élt, hanem közös nyelvet is beszélt, azonos szokásokkal és hittel rendelkezett. Ekképpen jelentek meg a **népek**, melyek fokozatosan szerveződtek, fejlődtek és utódaikra épületeket, találmányokat, tárgyi és szellemi örökséget hagytak. Ezen népek közül egyesek új területeket hódítottak meg, leigáztak más népeket, vagy épp ellenkezőleg, őket igázták le, átvették hódítóik életmódját és nyelvét. Európa legrégebbi népe a még ma is élő **görög** nép (2. ábra), civilizációjuk az egész világ fejlődésére hatást gyakorolt. Másik ősi európai nép és civilizáció a **római** (3. ábra), akik kiterjesztették hatalmukat más népekre is, ezekkel keveredve új népek születtek. Az ókor és a középkor határán vándornépek, mint például a **szlávok**, telepedtek le más népek által birtokolt területekre. Néhol a létező népesség életét befolyásolták, máshol maguk alkottak új népeket. A középkor hajnalán már megjelentek a ma is itt élő népek.

2. ábra Erechtheion, görög templom (Kr.e. V. sz.)

3. ábra Colosseum, római amfiteátrum (Kr.u. I sz.)

Alkalmazzuk

- Figyeljétek meg az 1. ábra térképét, és állapítsátok meg, melyek a latin, melyek a germán és a szláv eredetű népek!
- Történelmi atlaszt használva mondjátok meg, van-e olyan nép Európában, amely ezzel a három kategóriával nem rokon, és ha igen, melyek azok!

Tudtad, hogy ...

... a világ legrégebbi civilizációi a sumer (4. ábra) és az egyiptomi (5. ábra) volt?

... az első középkori európai nép a francia volt?

4. ábra Sumer harcosok

5. ábra Munka az ókori Egyiptomban

Megjegyezzük

Az ókorban a Szajna, a Loire és a Rajna folyók közötti területet a **gallok** vagy **kelták** uralták. Mezőgazdasággal és kézművességgel foglalkoztak, ismerték a fazekaskorongot és a vasfeldolgozást is. Kereskedtek egész Európában, de eljutottak a világ távolabbi vidékeire is, szerszámaik, ékszereik nagyon keresettek voltak. Több istenben hittek. Habár Vercingetorix (6. ábra) vezetésével a rómaiak ellen fordultak, azoknak sikerült legyőzni a gallokat, akik fokozatosan átvették a római életmódot. A frank uralommal egyidőben a gallok felvették a **kereszténységet**, így született meg a francia nép. A középkorban Franciaország a világ egyik nagyhatalmává vált. A francia nép kultúrája, művészete, és politikai eszméi az európai történelem jelentős alakítói voltak.

A **germánok** Európa középső részén éltek, a Rajna és az Elba folyók közötti területen. Földműveléssel, állattenyésztéssel és különböző kézműves tevékenységekkel foglalkoztak. Félelmetes harcosok hírében álltak. Utódaikat németeknek nevezük. A X. században letették a Szent Római Birodalom alapjait.

A XV. században Johannes Gutenberg (8. ábra - Gutenberg János) feltalálta a könyvnyomtatást, ez pedig Európa szerte a kultúra és az oktatás elterjedéséhez vezetett.

A szászok betelepítése révén a német hatás Erdélyben is megjelent. A szászok kiváló kézművesek és kereskedők voltak, tevékenységük hozzájárult az erdélyi települések gazdasági fejlődéséhez (7. ábra). Az erdélyi németek egyik népszokása az évszakok változásakor szervezett márciusi maskarás karnevál.

6. ábra Vercingetorix, a rómaiaknak ellenszegülő gallok vezére

7. ábra Nagyszeben, a szászok által a XII. században alapított város

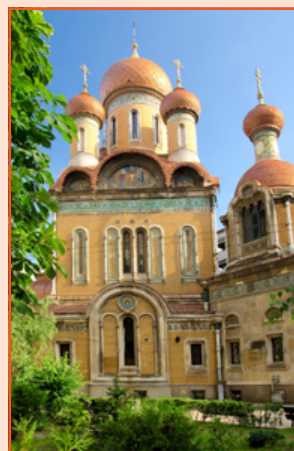

8. ábra Johannes Gutenberg (Franciaország) emlékművének részlete

A **szlávok** Ázsiából jöttek, és elfoglalták az Elba, a Volga, a Balti-tenger és a Fekete-tenger közötti területeket (nyugati, keleti, északi, illetve déli határ). Állattenyésztők, méhészek és vadászok voltak, illetve az agyagmegmunkálás és kosárfonás mesterei. A szlávoktól maradt fenn a Caloian népszokás, a mezőgazdaságban használt román kifejezések (plug-eke, sapă-kapa, coasă-kasza), de a társadalmi szerkezetre utaló szavak is (boier-bojár, rob-rab, szolga és voievod-vajda). A szlávok egy része a Dunától délre telepedett le, ahol megtámadták a **bolgárokat**, és egy új államot hoztak létre.

Ugyancsak a déli szlávok csoportjához tartoznak a **szerbek** is, akik az Adriai-tenger partján éltek. A török hódítások után sok szerb telepedett le a Bánországban, ahol jó viszonyban éltek a románokkal.

Az **oroszok**, a keleti szlávokhoz tartozó népcsoport, egy erős államot alapítottak, mely az újkorban, Moldva szomszédságában nagy birodalommá vált. Ennek következtében a Duna-delta vidékén még most is élnek oroszok (lipovánok), népszokásaik szorosan kapcsolódnak a keresztény tanításokhoz.

9. ábra Orosz templom, Bukarest

Megjegyezzük

A magyarok Erdély nyugati részén és a Pannon-síkságon telepedtek le, ahol a XI. században államot alapítottak. Földműveléssel, kézművességgel és állattenyésztéssel foglalkoztak. A régióba való letelepedésük befolyásolta a románok életkörülményeit, társadalmi és politikai szervezeteiket, de vallási életüket is, sok román áttért a katolikus hitre.

A törökök ázsiai eredetűek, Kis-Ázsiában telepedtek le, a XIV. században államot alapítottak. Földműveléssel, állattenyésztéssel és a fémek megmunkálásával foglalkoztak. Harcos népként, területeket hódítottak meg a Balkánon, ahol török tartományokat hoztak létre. A dob-rudzsai románok életét jelentősen befolyásolták, különösen ami a népviseletüket, zenéjüket, szokásaikat és vallásukat (iszlám – 10. ábra) illeti.

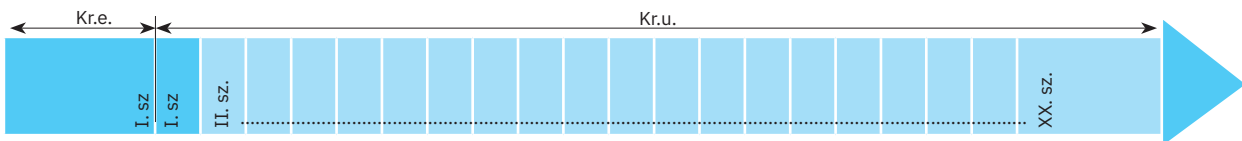
10. ábra A konstancai Nagymecset

Alkalmazzuk

1. Soroljátok fel a ti vidéketeken élő nemzeti kisebbségeket!

- Hogyan élnek együtt ezek a közösségek, milyen kölcsönös hatásokat vettek észre?
- Milyen ünnepeket ünnepelnek a ti vidéketeken élő kisebbségek, és az év különböző időszakában milyen népszokásokat tartanak?

2. Helyezzétek el az adott eseményeket egy, az alábbihoz hasonló időszalagon!

Kr.e. 52 – gall-római háború

Kr.u. 602 – a szlávok letelepedése a Dunától délre

Kr.u. 1301 – az Oszmán (Török) Birodalom megalapítása

XII. sz. – szászok betelepítése Erdélybe

842 – az első francia nyelvű okirat

XI. sz. – a magyarok elfoglalják Erdélyt

Tudtad, hogy ...

... a lipován oroszok azért telepedtek le a Duna-delta vidékén, hogy halászhassanak?

... a magyar Szent Korona, mellyel vélhetően I. Istvánt királlyá koronázták, az egyetlen bizánci korona, mely napjainkig fennmaradt?

11. ábra A magyar Szent Korona

Megtanultuk

- A legtöbb ma élő európai nép a középkorban alakult ki.
- Hazánk területe a nyugati és keleti civilizációk határán fekszik, mely rányomta bélyegét a román nép életmódjára, beszélt nyelvére és szokásaira.